

SCIENCE, THEORY AND WAYS TO IMPROVE METHODS

Abstracts of XVII International Scientific and Practical Conference

London, Great Britain

(May 01 – 03, 2023)

UDC 01.1

ISBN – 9-789-40368-889-3

The XVII International Scientific and Practical Conference «Science, theory and ways to improve methods», May 01 – 03, London, Great Britain. 384 p.

Text Copyright © 2023 by the European Conference (<https://eu-conf.com/>).

Illustrations © 2023 by the European Conference.

Cover design: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© Cover art: European Conference (<https://eu-conf.com/>).

© All rights reserved.

No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required. Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine and from neighboring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

The recommended citation for this publication is: Huseynova S. The romantic genius of Franz Liszt: exploring the transformative power of symphonic poems. Abstracts of XVII International Scientific and Practical Conference. London, Great Britain. Pp. 20-24.

URL: <https://eu-conf.com/events/science-theory-and-ways-to-improve-methods/>

САКСОФОН У ДЖАЗОВІЙ МУЗИЦІ: АРТИКУЛЯЦІЯ, ШТРИХИ, СПЕЦИФІЧНІ ПРИЙОМИ ЗВУКОВИДОБУВАННЯ

Цимбал Сергій Вікторович

старший викладач
кафедри інструментально-виконавської майстерності
Факультету музичного мистецтва і хореографії,
Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

Опанащук Максим Володимирович

студент бакалаврата
Факультету музичного мистецтва і хореографії,
Київський університет імені
Бориса Грінченка, Україна

Сучасне виконавство на духових інструментах, позначене стрімким розвитком у різних стилях та жанрах. Це праці теоретичного, чи методологічного спрямування (авторства українських науковців таких як: М. Баланко, П. Вакалюк, І. Гишка, Ф. Крижанівський, П. Круль, М. Крупей, В. Латко, Д. Максименко, Д. Медведєв, О. Мельник, І. Палійчук, К. Саїнчук, К. Цимбал, С. Цимбал та інші) [3; 4]. Аналіз джерел свідчить, що інструменти саксофонної групи залучали не тільки в класичному мистецтві, а й в джазовій музиці. Джаз зароджується в Америці і його виконавство на саксофоні, як окрема галузь, сформувало власні особливості джазової стилістики в творчості композиторів для саксофона, прийомів гри та виразових засобів що базуються на виконавських традиціях провідних джазових саксофоністів та сучасних педагогічних принципах.

Саксофон є конструктивно складним інструментом і виконавство на ньому потребує надзвичайної майстерності. У процесі гри виконавець змушений контролювати та координувати різноманітні дії. Майстерність гри на інструменті поєднує в собі художньо-виразну та виконавсько-технічну складові, що є результатом свідомої творчої діяльності та інтерпретації виконання.

Починаючи з 19-х років ХХ століття джазові музиканти почали активно використовувати саксофон у своїй мистецькій творчій діяльності. З того часу розпочався процес розвитку джазової техніки виконавства на інструменті. Починаючи з перших джазових «Шкіл», поступово були сформовані базові складові джазового мистецтва гри на саксофоні. Це – постановка дихання, амбушюра, постановка пальців, штрихи, що формують якість звуку, певні технічні прийоми тощо. Подаємо методіку джазового виконавства на саксофоні у таблиці (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Методика джазового виконавства на саксофоні

№ з/п	Назва	Методика
1	Постановка дихання	Практика виконавства на духових інструментах виробила своєрідний, «комбінований» тип дихання (грудне і черевне), яке трактується діафрагмальним. Таким чином, діафрагмальне дихання (серединний тип виконавського дихання), є найбільш оптимальним, що є спорідненим техніці вокального дихання.
2	Постановка амбушюра	Техніка постановки амбушюра полягає у правильному розташуванні всіх м'язів амбушюра. У постановці амбушюра є правильне положення мундштука з тростиною. Це залежить від особливостей та розмірів мундштука, а також індивідуальних чинників – будови щелепи, зубів, форми губ виконавця. Постановка губ має здійснюватися з урахуванням особливості щелепи. Також техніка постановки полягає в природньому положенні губ, коли верхня та нижня губа не підвертається всередину чи вивертається назовні.
3	Артикуляція	Під час гри на саксофоні робота язика має свою специфіку. Початок звуковидобування відбувається завдяки одночасному руху язика і повітряного струменю що видихається. Цей прийом називається атакою звука, що характеризує індивідуальну виконавську манеру. Існують три види атаки: тверда, м'яка і допоміжна. З початку і до завершення атаки звук зазнає змін акустичних характеристик – динаміки, тембру, інтонації.
4	Аплікатура	Спосіб розташування та порядок чергування пальців під час гри на музичних інструментах та варіанти комбінування пальців для більш зручного виконання музичного твору, швидких пасажів та незручних моментів композиції. Вибір інструменту із зручною аплікатурою є важливою частиною виконавської майстерності фахівця.

Для джазової манери виконання притаманне використання різноманітних виразних можливостей саксофона: різні способи звуковидобування та інтонування, специфічні виконавські прийоми, імпровізаційний характер викладу мелодії та її розробки, регулярна ритмічна пульсація тощо. Джазове виконавство на саксофоні в процесі історичного розвитку сформувало власну специфіку постановки губного апарату, прийомів гри, штрихів та засобів

виразності. Більшість з перерахованих елементів гри на інструменті базуються на виконавських знахідках провідних джазових саксофоністів та на сучасних педагогічних принципах та традиціях [1].

Найбільш суттєвими відмінностями є наступні принципи:

1) постановка губ на мундштуці повинна бути вільною, розкутою. Нижня губа не має підвертатись та кластись на зуби.

2) підборіддя повинно бути рухливим для виконання специфічних джазових прийомів;

3) кутики рота щільно притискаються до мундштука (згідно особливостей побудови амбушюра виконавця).

Ці особливості постановки, на відміну від академічної, роблять її не зібраною, більш «кольоровою», і як результат – звучання інструмента набуває більшої палітри звуків. В мистецтві джазового, а в подальшому естрадного виконавства на саксофоні особливо важливим є застосування специфічних штрихів, оволодіння різними виконавськими стилями, характерними для джазової музики. Наприклад, штрих «legato tongue», на відміну від академічного штриха «detache», звучить легше і нагадує звучання контрабасу.

Багато з сучасних прийомів гри в естрадному саксофонному мистецтві перейшло з класичного виконавства, але за рахунок відмінності у звуковидобуванні мають різні відтінки звучання. Навіть на слух легко визначити, чи джазову музику виконує музикант з академічною освітою, чи вихований на традиціях джазу. Важливою складовою джазової та естрадної музики є імпровізація, навчання якій є досить складним процесом. У першу чергу, виконавцеві необхідно знати будову твору, знати та використовувати різноманітні лади, вміти відтворювати почуте з метою глибшого вивчення художнього образу, побудови фраз, будову музичної форми, мелодії, та гармонії.

Для вільного володіння інструментом потрібне ґрунтовне оволодіння всіма виразовими засобами та ефектами. Серед них найбільш поширеними є наступні саксофонові звукові ефекти та прийоми гри: legato tongue, heavy accent, scoop, short fall, bend, shake, flip, glissando, subtone, vibrato (подаємо їх визначення у Таблиці 2).

Таблиця 2

Саксофонові ефекти

Назва	Визначення
Legato tongue	Джазовий варіант штриха «detache». При виконанні звук саксофона має ледь затухати, виконуючи невелике <i>diminuendo</i> , що нагадує звучання джазового контрабасу. Відповідає звуконаслідувальним складам «doon» або «doo».
Heavy accent	Джазовий варіант класичного штриха « <i>marcato</i> ». Підкреслена акцентована нота. Звук стихає трохи сильніше, ніж при Legato tongue, починається з жорсткої атаки за допомогою язика та різкого і потужного імпульсу дихання.

Scoop	Короткий «під'їзд» до ноти, який виконується за допомогою дихання, коли звук видують з відкритою щелепою трохи раніше необхідного моменту звучання, а потім плавно закривають щелепу, точно потрапляючи в написану ритмічну долю і звуковисотність.
Short fall	Коротке «скидання», різке зниження звуковисотної інтонації, застосовується до четвертих і коротших тривалостей. На саксофоні цей прийом виконується засобом відкривання щелепи й ослаблення дихання, а закінчується без певної звуковисотності.
Bend	Своєрідний спосіб розділити дві ноти однакової звуковисотності, який здійснюється на саксофоні тільки за допомогою керованого дихання та рухів нижньої щелепи.
Shake	Специфічна «блюзова» трель, яка виконується засобом чергування основного тону з допоміжним, розташованим на малу терцію вище.
Flip	Спосіб з'єднання нот, що нагадує «glissando», але під час виконання «Flip» звук спочатку підвищується до певного ступеня ладу, а потім знижується до розташованого нижче ступеня. Найчастіше застосовуються у з'єднанні звуків що знаходяться на відстані терції.
Glissando	Особливий прийом гри на музичному інструменті, який полягає у легкому і швидкому з'єднанні нот у низхідному чи висхідному русі. Залежно від темпу може використовуватись як діатонічне так і хроматичне гліссандо, можлива їхня комбінація. Як правило, гліссандо використовується за рахунок тривалості останньої частки попередньої ноти.
Subtone	М'яке приглушене звучання, що нагадує шепіт. Під час гри підборіддя відсувається назад, нижня губа – розслаблена та лежить на кінчику тростини, приглушує високі частоти, що надає характерного тембру.
Vibrato	Періодична перманентна зміна звуку відразу за трьома взаємопов'язаними параметрами – звуковисотністю, гучністю, тембром. Амплітуда звуковисотності може доходити до чверті тону вниз і вгору, при цьому найбільша гучність і найяскравіший звучать у верхній половині вібратор, а нижній звук стає тихішим і трохи приглушеним.

Багато сучасних прийомів гри на саксофоні використовуються як академічними, так і джазовими музикантами, але з причини різниці в постановках, вони мають різний характер звучання. Таким чином, зазначимо, що у джазі при грі на саксофоні важливе значення має робота язика (tonguing), характерною особливістю якої є лігований або «м'який» язик. «Гострий» язик

вживається лише тоді, коли над нотою стоїть акцент (найпомітніша відмінність від академічної манери виконання – це частіше використання м'якого способу гри).

Поняттям «половинний» язик (half tongue) позначається нечітка артикуляція певних звуків, що зустрічаються в гамоподібних і арпеджованих пасажах. В таких випадках за допомогою «половинного» язика досягається й правильне фразування. Цей прийом утворюється частковим прикриттям або звуженням ротової порожнини за участю верхньої частини язика.

Артикуляція за допомогою дихання (breath articulation) утворюється видиханням повітряного стовпа діафрагмою, а язик залишається нерухомим. Такий спосіб найчастіше вживається у бекграунді групи саксофонів, в якому переважають тривалі звуки. Артикуляція, в якій кожен звук береться окремим диханням, дуже добре сприяє підкресленню темпоритму.

Таким чином, джазова та естрадна манера виконавства на саксофоні є досить різноманітною. На таку розбіжність між класичною та джазовою постановкою впливають використання різноманітних виконавських прийомів та засобів. Досвід виконавської практики як окремих виконавців, так й інструментальних ансамблів та їх творчі пошуки у звуковидобуванні під час формування індивідуальної манери гри також підкреслюють широкі виконавсько-технічні можливості інструменту.

Отже, надзвичайної майстерності потребує гра на саксофоні, у процесі якої виконавець змушений контролювати та координувати різноманітні дії. Саме тому нами були визначені суть тембро-інтонації саксофона у джазовій музиці, з'ясована методика джазового виконання, сучасні виконавсько-технічні прийоми гри на саксофоні, які використовуються джазовими музикантами. Також, нами з'ясовано, що для джазової манери виконання необхідне використання специфічних прийомів гри, артикулятивних прийомів гри та виразних технічних можливостей саксофона.

Список літератури

1. Богданов В. О., Богданова Л. Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ ст. : у 2 т. Харків: ФОП Сілічев С. О., 2013. Т.1. 384 с.

2. Розвиток саксофонного виконавства в Україні ХХ початку ХХІ століття Бова Ж. М. URL: <https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9756/2/%D0%91%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%96.%D0%9C.%20%D0%9C%D0%90%D0%93%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%AC%D0%9A%D0%90%20%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%D0%B8%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B9%281%29.pdf>

(Дата звернення: 25.04.2023).

3. Опанащук М.В., Цимбал С.В., Цимбал К.О. Проблема стильових особливостей композиторської творчості для саксофона в другій половині ХХ ст. // Theoretical and ractical methods of science development : матеріали VIII Між нар. наук.-практ. конф., Мілан, Італія, 27 лют. – 01 бер. 2023. 224 с. С. 178–180.

URL: <https://eu-conf.com/ua/events/theoretical-and-practical-methods-of-science-development/>(Дата звернення: 25.04.2023 р.).

4. Опанащук М.В., Цимбал С.В., Цимбал К.О. Становлення та розвиток виконавської творчості саксофоніста у контексті музичної культури ХХ століття // The 11th International scientific and practical conference «Problems of the development of science and the view of society» (March 21 – 24, 2023) Graz, Austria. International Science Group. 2023. 426 с. С. 242-245. URL: https://isg-konf.com/uk/problems-of-the-development-of-science-and-the-view-of-society/?utm_source=eSputnik-promo&utm_medium=email&utm_campaign=ISG-UA_Info-Konf&utm_content=1135848879(Дата звернення: 25.04.2023 р.).

Scientific publications

MATERIALS

The XVII International Scientific and Practical Conference
«Science, theory and ways to improve methods»

London, Great Britain. 403 p.

(May 01 – 03, 2023)